

Sosionomien (ylempi AMK) sijoittuminen työelämään

1) Johdanto

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen perustana on sosiaalialan koulutusohjelmassa suoritettu ammattikorkeakoulututkinto, sosionomi (AMK). Sosiaalialan ammattikorkeakoulutusta annetaan 21 ammattikorkeakoulussa. Muita sosiaalialalle soveltuvia koulutusohjelmia ovat vanhustyön, kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun sekä rikosseuraamusalan koulutusohjelmat.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet voivat kolmen vuoden työkokemuksen jälkeen jatkaa opintojaan suorittamalla ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ovat profiililtaan työelämän kehittämiseen tähtääviä tutkintoja, jotka lähtevät työelämän tarpeista ja niitä toteutetaan läheisessä yhteydessä työelämään.

Sosiaalialan koulutusohjelmassa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden tutkintonimike on sosionomi (ylempi AMK), englanniksi: Master of Social Services.

2) Koulutuksen laajuus, määrä ja taso

Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen toteutus aloitettiin kokeilumuotoisena vuonna 2002 (L 645/2001). Tutkinnot vakinaistettiin vuonna 2005 (L 411/2005). Ylempi ammattikorkeakoulututkinto on ylempi korkeakoulututkinto (L 564/2009, 18 §).

Suomalaiset korkeakoulututkinnot on sijoitettu eurooppalaisen tutkintojen viitekehysessä (EQF) tasolle kuusi, seitsemän ja kahdeksan. Ammattikorkeakoulututkinnot ja alemmat korkeakoulututkinnot sijoittuvat tasolle kuusi. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ja ylempät korkeakoulututkinnot sijoittuvat tasolle seitsemän. Tieteelliset ja taiteelliset jatkotutkinnot sijoittuvat tasolle kahdeksan. Kansallisessa tutkintojen viitekehysessä (NQF) ylempi ammattikorkeakoulututkinto on siis määritelty tasolle 7.

Sosiaali- ja terveysalan ylempät ammattikorkeakoulututkinnot ovat laajuudeltaan 90 opintopistettä. Kokonaisuudessaan ammattikorkeakoulun kaksiportainen tutkintojärjestelmä tuottaa 300 opintopisteen laajuiset opinnot [sosionomi (AMK): 210 op. + sosionomi (ylempi AMK): 90 op].

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa sosiaalialan koulutusohjelmaa [mukaan lukien: Utbildningsprogrammet inom det sociala området] toteutetaan kahdessatoista ammattikorkeakoulussa.

Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma	Koulutus on aloitettu vuonna	Koulutuksesta valmistuneiden lukumäärä 31.5.2011 mennessä	Aloituspaiikat luvu- vuonna 2010	Aloituspaiikat luvu- vuonna 2011
<i>Arcada amk</i>	2010	0	12	0
<i>Diakonia-amk</i>	2002	99	40	20
<i>Kemi-Tornion amk</i>	2003	49	-	25
<i>Kymenlaakson amk</i>	2009	9	21	18
<i>Lahden amk</i>	2009	3	23	20
<i>Laurea amk</i>	2007	16	26	25
<i>Metropolia amk</i>	2003	68	20	20
<i>Oulun seudun amk</i>	2010	0	12	0
<i>Satakunnan amk</i>	2010	0	15	16
<i>Seinäjoen amk</i>	2003	67	20	-
<i>Tampereen amk</i>	2010	0	22	22
<i>Turun amk</i>	2007	35	20	20
Yhteensä	-	346	231	186

Taulukko 1: Sosiaalialan ylempää koulutusohjelmaa koskevat tiedot

Sosiaalialan ylemmästä koulutusohjelmasta on 31.5.2011 mennessä valmistunut 346 opiskelijaa. Aloituspaikkoja on vuosittain noin 200. (Ks. myös liitteet 1, 2 ja 3.)

Muita sosiaalialalle soveltuvia ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavia koulutusohjelmia ovat sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma, terveyden edistämisen koulutusohjelma, kuntoutuksen koulutusohjelma ja hyvinvointiteknologian koulutusohjelma.

3) Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tuottama kelpoisuus

Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettu laki (272/2005) ja asetus (608/2005) tulivat voimaan 1.8.2005. Sosiaalihuollon kelpoisuuslain tarkoituksena on edistää sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun edellyttämällä, että sosiaalihuollon ammatillisella henkilöstöllä on tarvittava koulutus ja perehtyneisyys. Kelpoisuuslain ja -asetuksen mukaisia sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia on noudatettava kaikilla kunnan ja valtion hallinnonaloilla sekä yksityisissä sosiaalipalveluissa, jotka kuuluvat yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain piiriin.

Laissa on määritelty kelpoisuusvaatimukset tehtävänimikkeittäin keskeisiin sosiaalihuollon ammatteihin sekä vähimmäiskoulutusvaatimus muihin sosiaalihuollon ammatillisiin tehtäviin. Laissa on myös määritelty kelpoisuusvaatimukset sosiaalihuollon hallinnollisiin ja asiakastyön ohjaukseen liittyviin johtotehtäviin.

Kelpoisuuslain mukaan ylempi korkeakoulututkinto vaaditaan sosiaalityöntekijän, sosiaaliasiamiehen, lastenvalvojan ja sosiaalihuollon johtotehtäviin. Sosiaaliasiamiehen ja lastenvalvojan sekä sosiaalihuollon hallinnollisiin ja asiakastyön ohjaukseen liittyviin johtotehtäviin kelpoisuusvaatimuksena on sosiaalityöntekijän kelpoisuus tai tehtävään soveltuva ylempi

korkeakoulututkinto. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto on soveltuva tutkinto edellä mainittuihin tehtäviin.

Kelpoisuusvaatimuksena kaikkiin sosiaalihuollon kelpoisuuslain 10§:n mukaisiin johtotehtäviin on säädettyjen kelpoisuusvaatimusten lisäksi alan tuntemus ja riittävä johtamistaito. Riittävä johtamistaito edellyttää joko tutkintoon sisältyvää tai sen lisäksi suoritettua johtamiskoulutusta tai käytännön kokemuksen kautta hankittua johtamistaitoa. Vaativissa johtamistehtävissä on perusteltua edellyttää sekä koulutuksen että kokemuksen kautta hankittua johtamistaitoa. Laissa ei kuitenkaan ole määritelty, minkälainen johtamiskoulutus tuottaisi riittävän osaamisen.

Sosionomi (ylempi AMK) on jo aikaisemman korkeakoulututkintonsa [sosionomi (AMK)] perusteella kelpoinen sosiaaliohjaajan ja lastentarhanopettajan tehtäviin sekä asiakastyön ohjausta sisältäviin sosiaalihuollon johtotehtäviin¹.

Kelpoisuuslaki ei sisällä säännöksiä sosiaalihuollon tehtävärakenteesta tai mitoituksista. Lain perusteluissa todetaan, että henkilöstön tehtävärakennetta ja riittävyyttä täsmennetään valtakunnallisilla suosituksilla. Sosiaali- ja terveysministeriö antoi kesäkuussa 2007 Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuosituksen (sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:14). Suosituksella on selkiytetty sosiaalihuollon keskeisten ammattiryhmien työnjakoa asiakasprosesseissa. Tarkoituksena on ollut suunnata sosiaalialan tehtävärakenne vastaamaan entistä paremmin asiakkaiden tarpeisiin. Vuonna 2007 ei vielä huomioitu ylempään ammattikorkeakoulututkinnon mahdollista vaikutusta tehtävärakenteisiin.

4) Sosionomin (ylempi AMK) osaaminen

Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen yleisenä tavoitteena on antaa opiskelijalle työelämän kehittämisen edellyttämät laajat ja syvälliset tiedot. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto on määritellyt sosionomin (ylempi amk) -tutkinnon kompetenssit². Tutkinnon tuottamat kompetenssit pohjautuvat sosionomi (AMK) -koulutuksessa tuotettuun osaamiseen. Tutkinnon taustalla on näkemys laajasta ”sosiaalisen tietopohjasta”. Lisäksi tutkinnon toteutuksessa huomioidaan opiskelijoiden hankkima kolmen vuoden sosiaalialan työkokemus.

¹ Kelpoisuuslain mukaan korkeakoulututkinto (vähintään kandidaatin tutkinto tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto) vaaditaan lastentarhanopettajan, sosiaaliohjaajan sekä lasten päivähoidon ja muihin asiakastyön ohjausta sisältäviin johtotehtäviin. Lastentarhanopettajan tehtäviin vaaditaan vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, taikka sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät asetuksessa erikseen määritellyt varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot. Kelpoisuusvaatimuksena lasten päivähoidon ammatillisiin johtotehtäviin tarvitaan vaaditun tutkintotason lisäksi riittävä johtamistaito. Kelpoisuusvaatimuksena sosiaaliohjaajan tehtäviin on tehtävään soveltuva sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto. ”Muihin asiakastyön ohjausta” sisältäviin sosiaalihuollon johtotehtäviin vaaditaan tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto, alan tuntemus sekä riittävä johtamistaito.

² Sosionomi (ylempi AMK)-tutkinnon tuottamat kompetenssit. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. http://www.sosiaaliportti.fi/File/900b492a95534f0ab39231239f6eb44a/Sos_Ylempi_AMK_kompetenssit_180810_viim_versio.pdf

Sosionomi (ylempi AMK) -tutkinto tuottaa kolme keskeistä kompetenssia: sosiaalialan asiantuntijuusosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja johtamisosaaminen. Kompetenssit on kuvattu oheisessa taulukossa 2.

Sosionomin (ylempi AMK) tulee kyetä työskentelemään itsenäisesti sosiaalialan vaativissa asiantuntijatehtävissä ja kansainvälisissä yhteistyöverkostoissa. Tämä merkitsee sekä vahvaa yhteiskunnallista osaamista että hyvää asiakastyön hallintaa. Yhteiskunnallisen osaamisen perustan muodostaa yhteiskunnallinen analyysitaito, mikä tarkoittaa kykyä analysoida yhteiskunnallisia ja globaaleja muutoksia sekä niiden sosiaalisia vaikutuksia. (Rantanen 2011, 24.)³

Sosiaalialalla tutkimuksellinen kehittämisosaaminen lähtee sosiaalialan arvopohjasta. Sosionomi (ylempi AMK) osaa kriittisesti arvioida tutkimus- ja kehittämistoiminnan intressilähtökohtia ja ymmärtää eettisyyden merkityksen tutkimus- ja kehittämistoiminnassa. Käytännössä tämä tarkoittaa erityisesti sen arviointia, palveleeko kehittämistoiminta kansalaisten etua ja parantaako se asiakkaan hyvinvointia ja hänen saamaansa palvelua. (Rantanen 2010, 25.)

Sosionomi (ylempi AMK) -tutkinto tuottaa kelpoisuuden moniin sosiaalialan johtotehtäviin, ja myös sellaisiin lähialojen esimiestehtäviin, joihin edellytetään soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa. Sosiaalialan johtaja työskentelee usein monimutkaisissa ja ennakoimattomissa toimintaympäristöissä. Johtajan keskeisenä tehtävänä on johtaa voimavaroja, joihin sisältyvät henkilöstön, osaamisen ja talouden ohella työn sosiaaliset, fyysiset ja kulttuuriset rakenteet. (Rantanen 2010, 26.)

Sosionomi (ylempi AMK) osaaminen on määritelty siten, että hän osaa sosionomi (AMK) tutkinnon suorittanutta syvemmin ja laajemmin analysoida ja arvioida sosiaalialan eettisten kysymysten, asiakastyön, palvelujärjestelmien, johtamisen, yhteisöllisyyden ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen perusteita.

Sosionomin (ylempi AMK) osaaminen näkyy muun muassa siinä, että hän osaa sosionomi (AMK) tutkinnon suorittanutta laajemmin ja syvemmin kehittää ja uudistaa sosiaalialan työkäytäntöjä.

³ Rantanen, Teemu (2010) Kompetenssit ”sosiaalisen” puolustamisessa. Teoksessa Leena Viinamäki (toim.) Sosionomin ammatti ja työ. Havaintoja ja päätelmiä sosionomin profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: raportteja ja tutkimuksia. 3/2010, 9–35.

Taulukko 2: Sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon suorittaneiden kompetenssit

Kompetenssi	Oppimistulos
<i>Sosiaalialan asiantuntijuusosaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sosionomi (ylempi AMK) osaa kriittisesti analysoida yhteiskunnallisia ja globaaleja muutoksia sekä ennakoida niiden sosiaalisia vaikutuksia • Sosionomi (ylempi AMK) osaa suunnitella, johtaa ja arvioida asiakasprosesseja sekä tehdä niiden vaikutuksista kokonaisarviointia • Sosionomi (ylempi AMK) hallitsee sosiaalialan erityisosaamista vastaavia käsitteitä, työorientaatioita ja menetelmiä • Sosionomi (ylempi AMK) kykenee työskentelemään itsenäisesti sosiaalialan vaativissa asiantuntijatehtävissä • Sosionomi (ylempi AMK) osaa toimia kansainvälisissä yhteistyöverkostoissa
<i>Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sosionomi (ylempi AMK) osaa kriittisesti arvioida T&K&I-toiminnan intressilähtökohtia ja ymmärtää eettisyyden merkityksen toiminnassa • Sosionomi (ylempi AMK) hallitsee tutkimus- ja kehittämismenetelmiä sekä osaa kehittää sosiaalialan työtä käytäntölähtöisiä tutkimusmenetelmiä hyödyntäen • Sosionomi (ylempi AMK) osaa kehittää toimintaansa ja sosiaalialan käytäntöjä kokemustietoa reflektoiden ja kansalaisia osallistaen • Sosionomi (ylempi AMK) osaa innovoida, valmistella ja johtaa projekteja sekä arvioida niiden prosessia ja vaikuttavuutta
<i>Johtamisosaaminen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sosionomi (ylempi AMK) ymmärtää strategisen ajattelun periaatteet sekä tuntee laatujärjestelmiä ja osaa arvioida ja soveltaa niitä • Sosionomi (ylempi AMK) hallitsee talous- ja henkilöstöhallinnon peruseriaatteet ja osaa soveltaa niitä • Sosionomi (ylempi AMK) osaa kehittää ja johtaa työyhteisön toimintaa sekä edistää työhyvinvointia yhteistyössä henkilöstön kanssa • Sosionomi (ylempi AMK) kykenee johtamaan osaamista sekä sosiaalialan työkäytäntöjen ja palvelujen kehittämistä monimutkaisissa ja ennakoimattomissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä

5) Sosionomin (ylempi AMK) työelämäpaikka

Sosiaalialan koulutuksessa toteutettava ylempi ammattikorkeakoulututkinto luo ammatillisesti suuntautuneen mahdollisuuden uudistaa ja kehittää sosiaalialan asiantuntijuutta työuran eri vaiheissa.

Sosionomin (ylempi AMK) työelämäpaikka voidaan hahmottaa osaamisen ja toimintaympäristöjen näkökulmista (ks. taulukko 3). Tutkinnon tuottaman osaaminen kohdentuu sosiaalialan asiantuntijuuteen, johtamiseen ja kehittämiseen. Tutkinnon suorittaneet voivat sijoittua julkiselle, yksityiselle ja kolmannelle sektorille. Tässä yhteydessä tehtäviä jäsennetään kuitenkin vain varsinaisten sosiaalihuollon toimintaympäristöjen ja muiden moniammatillisten toimintaympäristöjen näkökulmasta.

Varsinaisia sosiaalihuollon toimintaympäristöjä ovat muun muassa sosiaalitoimistot, lastensuojeluyksiköt, vammaishuollon yksiköt ja vanhustenhuollon yksiköt. Sosiaalialan asiantuntijuutta tarvitaan kuitenkin yhä enemmän myös erilaisissa moniammatillisissa organisaatioissa. Tällaisia toimintaympäristöjä ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset organisaatiot, mutta myös sivistys- ja opetushallinnon sekä Kansaneläkelaitoksen (Kela) ja työhallinnon organisaatiot; mutta myös kolmannen sektorin organisaatiot.

Asiantuntijatehtävät. Varsinaisissa sosiaalihuollon toimintaympäristöissä asiantuntijatehtävät paikantuvat julkiselle, yksityiselle ja kolmannelle sektorille. Tällaisia ovat sosiaaliasiamiehen ja lastenvalvojan tehtävät sekä oppilas- ja opiskelijahuollon tehtävät (koulukuraattori). Näiden yksittäisten tehtävien lisäksi asiantuntijatehtävillä tarkoitetaan myös vaativia asiakastyön tehtäviä.

Moniammatillisten toimintaympäristöjen alueella asiantuntijuus kohdentuu laajemmin ”sosiaalisen” asiantuntijuuteen. Sosionomi (ylempi AMK) edustaa sosiaalisen ja sosiaalipalveluiden asiantuntijuutta sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisissä organisaatioissa, mutta myös opetus- ja sivistystoimen sekä Kelan ja työhallinnon organisaatioissa. Muita mahdollisia moniammatillisia toimintaympäristöjä ovat esimerkiksi rikosseuraamusalan organisaatiot. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto yhdessä opettajakoulutuksen ja riittävän työkokemuksen kanssa tuottavat myös kelpoisuuden ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulun lehtorin tehtäviin.

Johtamistehtävä. Varsinaisissa sosiaalihuollon toimintaympäristöissä sosiaalihuollon johtamistehtävät paikantuvat julkiselle, yksityiselle ja kolmannelle sektorille. Esimerkkejä julkisen sektorin tehtävistä ovat sosiaalijohtajan tai perusturvajohtajan tehtävät. Johtamistehtävät voivat kohdentua myös sosiaalihuollon toimintayksikköjen johtamis- ja esimiestehtäviin. Tällöin puhutaan esimerkiksi lastenhuollon, päihdehuollon, vanhustenhuollon, ja vammaishuollon toimintayksiköiden johtamis- ja esimiestehtävistä. Lisäksi tehtävä voi kohdentua johtamistehtäviin, jotka sisältävät asiakastyön ohjausta. Yksityisellä sektorilla ja kolmannella sektorilla sosiaalialan ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut voi sijoittua näiden esimies- ja johtotehtäviin.

Moniammatillisten toimintaympäristöjen alueella esimies- ja johtamistehtävät kohdentuvat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon, Kelan ja työvoimahallinnon sekä rikosseuraamusalan johtamis- ja esimiestehtäviin.

Taulukko 3: Luonnos sosionomi (ylempi AMK) työelämäpaikan ja tehtävien määrittelyksi

	Varsinaiset sosiaalihuollon toimintaympäristöt	Moniammatilliset toimintaympäristöt
Asiantuntija-tehtävät	Sosiaaliasiamies Lastenvalvoja Oppilas- ja opiskelija-huollon tehtävät Vaativat asiakastyön tehtävät	Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijatehtävät Opetus- ja sivistystoimen asiantuntijatehtävät Kelan ja työhallinnon asiantuntijatehtävät Muut asiantuntijatehtävät
Johtamistehtävät	Sosiaalihuollon ja sen toimintayksikköjen johtamistehtävät Asiakastyön ohjausta sisältävät johtamistehtävät	Sosiaali- ja terveydenhuollon johtamis- ja esimiestehtävät Kelan ja työhallinnon johtamis- ja esimiestehtävät Muut johtamis- ja esimiestehtävät
Kehittämistyön tehtävät	Sosiaalipalveluiden kehittämistehtävät Kehittämishankkeiden suunnittelu ja johtaminen Projektityön tehtävät	Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja kehittämistehtävät Kelan ja työhallinnon suunnittelu- ja kehittämistehtävät Muut suunnittelu- ja kehittämistehtävät

Kehittämistyön tehtävät. Sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tavoitteena on tuottaa asiantuntijoita, jotka kykenevät sosiaalialan työstä nousevien tarpeiden analysointiin, ammatillisen tiedon tuottamiseen ja käytäntöjen kehittämiseen.

Varsinaisen sosiaalihuollon toimintaympäristöissä kehittämistyön tehtävät paikantuvat sosiaalipalveluiden kehittämiseen, jolloin kysymys on olemassa olevien palveluiden jatkuvasta kehittämisestä. Tästä esimerkkinä on kehittämisspäällikön tehtävä. Lisäksi keskeinen osa kehittämistehtävistä kohdentuu erityisten kehittämisohjelmien ja -hankkeiden suunnitteluun ja johtamiseen. Tästä esimerkkinä voivat olla hankejohtajan ja projektipäällikön tehtävät. Edelleen kehittämistyö liittyy olennaisesti asiantuntijatyöhön, josta esimerkkinä voivat olla kehittäjä-sosionomin tehtävä.

Moniammatillisten toimintaympäristöjen alueella työtehtävät kohdentuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Vastaavasti työtehtävät paikantuvat myös Kelan ja työvoimahallinnon suunnittelu- ja kehittämistehtäviin. Yksityisellä sektorilla sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut voi sijoittua sektorien välisen toiminta- ja palvelumallien kehittämistehtäviin.

Tässä tarkastelussa sosionomin (ylempi AMK) työelämäpaikan ja tehtävien määrittely on tapahtunut lähinnä olemassa olevan todellisuuden pohjalta. Esityksessä on pyritty kuvaamaan esimerkkejä sosionomin (ylempi AMK) työalueista ja tehtävänimikkeistä. Työelämän tarpeisiin vastaaminen edellyttää tästä huolimatta uudenlaista ja ennakkoluulotonta lähestymistapaa. Sosionomien (ylempi AMK) osaaminen antaa joustavat valmiudet vastata myös tulevaisuuden haasteisiin.

6) Jatkotoimenpiteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä tehtävärakenteiden muutoksiin vaikuttavat merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön ja palvelurakenteen sekä kuntarakenteen uudistuminen. Lisäksi väestön ikääntyminen ja muutokset palvelutarpeissa sekä henkilöstön eläkkeelle siirtyminen haastavat kuntia uudistamaan palvelustrategioitaan ja kehittämään henkilöstön voimavaroja. Korkeakoulutuksen niin ammattikorkeakouluisa kuin yliopistoissakin on seurattava työelämän muutoksia, arvioitava uudelleen tutkintojen työelämävastaavuutta sekä vahvistettava keskinäistä yhteistyötä. Onkin tärkeää, että työtä sosionomien (ylempi AMK) työelämäpaikan ja tehtävien määrittelemiseksi jatketaan.

Sosionomi (ylempi AMK) aseman ja paikan määrittelyä tulee jatkaa sosiaalialan ammattillisen henkilöstön tehtävärakennesuosituksen suunnassa. Tällöin on olennaista kiinnittää huomiota sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon tuottamaan osaamiseen. Tutkinnon tuottama asiantuntijaosaaminen on laaja-alaista sosiaalihuollon ydinosaamista, joka ei rajaudu tiettyihin sektoreihin. Tutkinnon tuottama tutkimuksellinen kehittämisosaaminen muodostaa vahvan juonteen, jonka avulla sosiaalihuollon toimintakäytäntöjä voidaan kehittää vastaamaan myös tulevaisuuden haasteita. Tutkinnon tuottama johtamisosaaminen kohdentuu muun muassa toimintojen ohjaamiseen ja johtamiseen monimuotoisissa palvelurakenteissa.

Tällä hetkellä kelpoisuuslaki ei täysimääräisesti tunnista sosionomin (ylempi AMK) osaamista, mikä osaltaan vaikeuttaa tutkinnon aseman ja paikan määrittelyä⁴. Sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnossa ei ole kysymys vain alalle "soveltuvasta koulutuksesta", vaan täysimääräisestä sosiaalihuollon ydinosaamista syventävästä tutkinnosta, joka rakentuu sosionomi (AMK) -tutkinnon pohjalle. **Olennaista onkin tehdä sosiaalihuollon ammattihenkilöstön kelpoisuuslakiin sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon mukaiset lisäykset sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvän lainsäädännön valmistelun ja sosiaalihuoltolain uudistamisen yhteydessä.**

Koko sosiaalialan kehittämisen kannalta on olennaista, että myös ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välistä yhteistyötä kehitetään. Haasteet liittyvät muun muassa eri tutkintojen tuottaman osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Yhteistyön kehittämisen lähtökohtana on korkeakoululaitoksen duaalimallin tunnistaminen, jossa yliopisto- ja ammattikor-

⁴ Sama koskee myös yliopistojen sosiaalityön erikoistumiskoulutusta eli ammatillista lisensiaatintutkintoa.

keakoulututkinnot rakentuvat eri tavoitteiden ja sisältöjen pohjalta siten, että ne eivät ole päällekkäisiä. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välisen yhteistyön avulla voidaan vahvistaa sosiaalihuollon korkeakoulutuksen asemaa. Yhteistyö avaa mahdollisuuksia myös innovatiivisiin kansallisiin koulutus- ja työelämäratkaisuihin.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tunnettavuutta on edistettävä. Sosionomien (ylempi AMK) asemaa voidaan selkiyttää ja vahvistaa tiedotuksen avulla yhteistyössä sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston, opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön sekä muun muassa kuntaliiton kanssa.

Työryhmä

Helminen Jari	Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan amk –verkosto (pj.)	koulutusjohtaja, sosiaaliala
Kaljonen Päivi	Metropolia ammattikorkeakoulu	yliopettaja
Karvinen – Niinikoski Synnöve	Helsingin yliopisto	professori
Pohjola Anneli	Lapin yliopisto, Sosnet –verkosto (pj.)	professori
Pösö Tarja	Tampereen yliopisto	professori
Rantanen Teemu	Laurea ammattikorkeakoulu	yliopettaja
Sarvimäki Pirjo	Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö	neuvotteleva virkamies
Toikko Timo	Seinäjoen ammattikorkeakoulu	yliopettaja
Viinamäki Leena	Kemi-Tornio ammattikorkeakoulu	yliopettaja

Liite 1

*Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien koulutusohjelmien aloittamis- ja valmistumistietoja vuosilta 2002 – 2011*⁵

Koulutusohjelma	Aloittaneet ja syyslukukaudella 2011 aloittavat opiskelijat ^{6 7}	Aloittaneista sosionomi (AMK) tutkinnon omaavia ⁸	Valmistuneet (31.5.2011 mennessä) ^{9 10}	Valmistuneista sosionomi (ylempi AMK) tutkinto (31.5.2011 mennessä)
Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma ¹¹	932	511	346	200
Sosiaali- ja terveystieteiden alan kehittämisen ja johtamisen ylempi koulutusohjelma ¹²	804	246	200	60
Terveyden edistämisen ylempi koulutusohjelma ¹³	917	74	312	91
Kuntoutuksen ylempi koulutusohjelma ¹⁴	240	24	43	2
Hyvinvointiteknologian ylempi koulutusohjelma ¹⁵	118	39	48	15
Yhteensä	3011	894	949	364

⁵ Aloittaneet, aloittaneista sosionomi (AMK) tutkinnon omaavia, valmistuneet ja valmistuneista sosionomi (ylempi AMK) tutkinnon omaavia yhteensä vuosina 2002 -2011 (tiedot pohjaavat kyseistä koulutusohjelmaa toteuttavan ammattikorkeakoulun välittämiin tietoihin, tiedot 16.9.2011 mennessä)

⁶ Aloittaneet sisältävät myös vuoden 2011 (syyslukukauden 2011) aloituspaikat

⁷ Aloituspaikka ja täten myös aloittajamäärät ovat olleet kasvussa, tästä esimerkkinä on esimerkiksi Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan ylempi koulutusohjelma: 18/ 2002, 0/ 2003, 22/ 2004, 0/ 2005, 20/ 2006, 21/ 2007, 32/ 2008, 21/ 2009, 40/ 2010 ja 20/ 2011

⁸ Laurea, Seinäjoen ja Tampereen ammattikorkeakoulut eivät ole raportoineet sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaneiden osuutta aloittaneista ja/ tai sosionomi (ylempi AMK) tutkinnon suorittaneiden osuutta valmistuneista

⁹ Jyväskylän ammattikorkeakoulu raportoi vain valmistumistiedot ajalta 1.1.2010 – 31.5.2011; Metropolia ammattikorkeakoulu vain sosiaalialan ja kuntoutuksen ylempään ammattikorkeakoulututkinnon osalta

¹⁰ Vuonna 2010 ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen aloittaneet valmistuvat vuonna 2011 tai tämän jälkeen

¹¹ 12 ammattikorkeakoulua: Arcada, Diakonia, Kemi-Tornio, Kymenlaakson, Lahden, Laurea, Metropolia, Oulun seudun, Satakunnan, Seinäjoen, Tampereen ja Turun ammattikorkeakoulut

¹² 11 ammattikorkeakoulua: Hämeen, Jyväskylän, Lahden, Metropolia (tiedot puuttuvat 16.9.2011), Mikkelin, Novia, Oulun seudun, Savonia, Seinäjoen Tampereen ja Vaasan ammattikorkeakoulut

¹³ 9 ammattikorkeakoulua: Arcada, Diakonia, Jyväskylän, Kemi-Tornion, Laurea, Oulun seudun, Saimaa, Satakunnan ja Tampereen ammattikorkeakoulut

¹⁴ 6 ammattikorkeakoulua: Arcada, Lahden, Metropolia, Oulun seudun, Satakunnan ja Turun ammattikorkeakoulut

¹⁵ 4 ammattikorkeakoulua: Hämeen, Satakunnan, Savonia ja Tampereen ammattikorkeakoulut

Liite 2

*Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien koulutusohjelmien aloittamis- ja valmistumistietoja vuosilta 2002 – 2011 ammattikorkeakouluittain*¹⁶

Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma	Aloittaneet ja syyslukukaudella 2011 aloittavat opiskelijat	Aloittaneista sosionomi (AMK) tutkinnon omaavia	Valmistuneet (31.5.2011 mennessä)	Valmistuneista sosionomi (ylempi AMK) tutkinto (31.5.2011 mennessä)
Arkada amk	12	12	0	0
Diakonia amk	194	163	99	90
Kemi-Tornio amk	101	74	49	47
Kymenlaakson amk	56	38	9	9
Lahden amk	63	42	3	3
Laurea amk ¹⁷	83	-	16	16
Metropolia amk	138	58	68	-
Oulun seudun amk	12	12	0	0
Satakunnan amk	31	15	0	0
Seinäjoen amk	97	-	67	-
Tampereen amk	44	19	0	0
Turun amk	101	78	35	35
Yhteensä	932	511	346	200

Sosiaali- ja terveystieteiden alan kehittämisen ja johtamisen ylempi koulutusohjelma	Aloittaneet ja syyslukukaudella 2011 aloittavat opiskelijat	Aloittaneista sosionomi (AMK) tutkinnon omaavia	Valmistuneet (31.5.2011 mennessä)	Valmistuneista sosionomi (ylempi AMK) tutkinto (31.5.2011 mennessä)
Hämeen amk	95	29	16	6
Jyväskylän amk	-	-	1	1
Lahden amk	162	56	36	12
Metropolia amk ¹⁸	-	-	-	-
Mikkelin amk	85	45	35	14
Novia amk	53	22	14	5
Oulun seudun amk	100	22	11	2
Savonia amk	132	29	31	12
Seinäjoen amk	40	3	15	2
Tampereen amk ¹⁹	-	-	-	-
Vaasan amk	137	40	41	6
Yhteensä	804	246	200	60

¹⁶ Aloittaneet, aloittaneista sosionomi (AMK) tutkinnon omaavia, valmistuneet ja valmistuneista sosionomi (ylempi AMK) tutkinnon omaavia yhteensä vuosina 2002 -2011 (tiedot pohjaavat kyseistä koulutusohjelmaa toteuttavan ammattikorkeakoulun välittämiin tietoihin, tiedot 16.9.2011 mennessä)

¹⁷ Laurea, Metropolia ja Seinäjoen ammattikorkeakoulut eivät ole raportoineet sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaneiden osuutta aloittaneista ja/ tai sosionomi (ylempi AMK) tutkinnon suorittaneiden osuutta valmistuneista

¹⁸ Metropolia ammattikorkeakoulu raportoi vain sosiaalialan ja kuntoutuksen ylempien koulutusohjelmien tiedot; Metropolia ammattikorkeakoulussa on kuitenkin myös sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisen ja johtamisen ylempien ammattikorkeakoulututkinnon koulutusohjelma

¹⁹ Tampereen ammattikorkeakoulu raportoi vain sosiaalialan ylempien koulutusohjelmien tiedot; Tampereen ammattikorkeakoulussa on kuitenkin myös sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisen ja johtamisen, terveyden edistämisen sekä hyvinvointiteknologian ylempien ammattikorkeakoulututkintojen koulutusohjelmat

Terveyden edistämisen ylempi koulutusohjelma	<i>Aloittaneet ja syyslukukaudella 2011 aloittavat opiskelijat</i>	<i>Aloittaneista sosionomi (AMK) tutkinnon omaavia</i>	<i>Valmistuneet</i> (31.5.2011 mennessä)	<i>Valmistuneista sosionomi (ylempi AMK) tutkinto</i> (31.5.2011 mennessä)
Arcada amk	54	8	9	0
Diakonia amk	117	58	36	28
Jyväskylän amk	-	-	14	14
Kemi-Tornio amk ²⁰	97	0	40	0
Laurea amk	307	-	107	45
Oulun seudun amk	120	1	34	4
Saimaa amk	122	7	28	0
Satakunnan amk	100	-	44	-
Tampereen amk ²¹	-	-	-	-
Yhteensä	917	74	312	91

Kuntoutuksen ylempi koulutusohjelma	<i>Aloittaneet ja syyslukukaudella 2011 aloittavat opiskelijat</i>	<i>Aloittaneista sosionomi (AMK) tutkinnon omaavia</i>	<i>Valmistuneet</i> (31.5.2011 mennessä)	<i>Valmistuneista sosionomi (ylempi AMK) tutkinto</i> (31.5.2011 mennessä)
Arcada amk	9	0	0	0
Lahden amk	34	2	0	0
Metropolia amk ²²	79	2	14	-
Oulun seudun amk	60	20	6	2
Satakunnan amk	30	1	11	0
Turun amk	36	1	12	0
Yhteensä	248	26	43	2

Hyvinvointiteknologian ylempi koulutusohjelma	<i>Aloittaneet ja syyslukukaudella 2011 aloittavat opiskelijat</i>	<i>Aloittaneista sosionomi (AMK) tutkinnon omaavia</i>	<i>Valmistuneet</i> (31.5.2011 mennessä)	<i>Valmistuneista sosionomi (ylempi AMK) tutkinto</i> (31.5.2011 mennessä)
Hämeen amk	37	17	28	14
Satakunnan amk	46	0	17	0
Savonia amk	35	22	3	1
Tampereen amk ²³	-	-	-	-
Yhteensä	118	39	48	15

²⁰ Laurea ja Satakunnan ammattikorkeakoulut eivät ole raportoineet sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaneiden osuutta aloittaneista ja/ tai sosionomi (ylempi AMK) tutkinnon suorittaneiden osuutta valmistuneista

²¹ Tampereen ammattikorkeakoulu raportoi vain sosiaalialan ylempään koulutusohjelman tiedot; Tampereen ammattikorkeakoulussa on kuitenkin myös sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen, terveyden edistämisen sekä hyvinvointiteknologian ylempien ammattikorkeakoulututkintojen koulutusohjelmat

²² Metropolia ammattikorkeakoulut ei ole raportoinut sosionomi (ylempi AMK) tutkinnon suorittaneiden osuutta valmistuneista

²³ Tampereen ammattikorkeakoulu raportoi vain sosiaalialan ylempään koulutusohjelman tiedot; Tampereen ammattikorkeakoulussa on kuitenkin myös sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen, terveyden edistämisen sekä hyvinvointiteknologian ylempien ammattikorkeakoulututkintojen koulutusohjelmat

Liite 3

Tietoja eri ammattikorkeakoulujen ylempien ammattikorkeakoulun koulutusohjelmien toteutumisesta

Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma	<i>Koulutusohjelman profiili, nimi tms.²⁴</i>	<i>Ko. koulutusohjelma käynnistynyt vuosina</i>	<i>Ko. koulutusohjelma toteutuu mainittujen ammattikorkeakoulujen yhteistyönä</i>
Arkada amk	Socialt förändringsarbete	2010	-
Diakonia amk	Päihteet ja syrjäytyminen Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi Diakonia ja kristillinen kasvatus Diakonia ja nuorisotyö Diakonia, kristillinen kasvatus ja nuorisotyö	2002, 2004, 2006, 2008 2010 2007 2009, 2010 2011	Satakunnan amk
Kemi-Tornio amk	Kansalais- ja aluelähtöinen sosiaalialan käytäntöjen kehittäminen	2003, 2004, 2005, 2007, 2009, 2011	Yhdessä Laurea amk ja Seinäjoen amk kanssa (2003, 2004)
Kymenlaakson amk	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen	2009, 2010, 2011	Lahden amk
Lahden amk	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen	2009, 2010, 2011	Kymenlaakson amk
Laurea amk	Sosiaalialan käytäntöjen kansalais- ja aluelähtöinen kehittäminen Sosiaalialan ja rikosseuraamusalan kehittäminen ja muutosprosessien arviointi Sosiaalialan ja rikosseuraamusalan johtaminen ja kehittäminen Perhekeskeisen varhaiskasvatuksen johtaminen ja kehittäminen	2007 2009 2010 2011	
Metropolia amk	Lapsi-, nuoriso- ja perhetyön suuntautumisvaihtoehto Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistaminen	2003, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010, 2011	-
Oulun seudun amk	-	2010	-
Satakunnan amk	-	2010, 2011	-
Seinäjoen amk	Sosiaalialan käytäntöjen kansalais- ja aluelähtöinen kehittäminen (Myöhemmin ns. yleistutkinto)	2003, 2004 2006, 2007, 2008, 2010	Kemi-Tornio amk, Laurea amk
Tampereen amk	Palveluohjaus ja sosiaalityö	2010 2011	- -
Turun amk	Sosiaaliohjaus	2007, 2008, 2009, 2010, 2011	

²⁴ Jos nimeä, profiilia tms. ei mainita; ei tällöin ole ollut käytössä muuta kuin koulutusohjelman nimi, esimerkiksi sosiaalialan ylempi koulutusohjelma

Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen ylempi koulutusohjelma	<i>Koulutusohjelman profiili, nimi tms.</i>	<i>Ko. koulutusohjelma käynnistynyt vuosina</i>	<i>Ko. koulutusohjelma toteutuu mainittujen ammattikorkeakoulujen yhteistyönä</i>
Hämeen amk	-	2008, 2009, 2011	-
Jyväskylän amk	-	-	-
Lahden amk	-	2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011	-
Metropolia amk	-	-	-
Mikkelin amk	-	2008, 2009, 2010	-
Novia amk	Högre yrkeshögskoleexamen i utveckling och ledarskap	2007, 2008, 2009, 2010, 2011	-
Oulun seudun amk	-	2007, 2008, 2009, 2010, 2011	-
Savonia amk	Terveysalan kehittäminen ja johtaminen Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen	2006 2007, 2008, 2009, 2010, 2011	- -
Seinäjoen amk	Työyhteisöjen kehittäminen, Työterveys ja vanhustyö -	2009 2011	- -
Tampereen amk	-		-
Vaasan amk	Terveysalan kehittäminen ja johtaminen Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen	2006 2007, 2008, 2009, 2010, 2011	- -

Terveyden edistämisen ylempi koulutusohjelma	<i>Koulutusohjelman profiili, nimi tms.</i>	<i>Ko. koulutusohjelma käynnistynyt vuosina</i>	<i>Ko. koulutusohjelma toteutuu mainittujen ammattikorkeakoulujen yhteistyönä</i>
Arcada amk	Hälsöfrämjande verksamhet	2006, 2008, 2009, 2010, 2011	-
Diakonia amk	Perhehoitotyö mielenterveys- ja päihdeasiakkaan terveyden edistämiseksi Perhehoitotyö Johtaminen perhehoitotyössä Mielenterveystyö Terveyden edistäminen	2002, 2005 2007, 2008, 2009 2011 2011 2009, 2011	Laurea amk Laurea amk Laurea amk Jyväskylän amk, Tampereen amk, Turun amk Satakunnan amk
Jyväskylän amk	-	-	-
Kemi-Tornio amk	Terveyden edistäminen	2002, 2004, 2005, 2006, 2008, 2010	Oulun seudun amk, Rovaniemen amk
Laurea amk	Perhehoitotyö Johtaminen perhetyössä ja perhehoitotyössä Toimintakyvyn edistäminen Aluelähtöinen kehittäminen ja johtaminen Mielenterveyttä edistävän työn johtaminen ja kehittäminen Ennaltaehkäisevän hyvinvointityön johtaminen ja kehittäminen Kriisi- ja erityistilanteiden johtaminen ja kehittäminen Family Health Care	2003, 2005 2007 2009, 2011 2006, 2008 2006, 2008 2010, 2011 2007 2008, 2010 2011 2007, 2009	Diakonia amk Diakonia amk
Oulun seudun amk	Terveyden edistäminen	2004, 2005, 2006, 2008, 2010, 2011	Kemi – Tornio amk, Rovaniemen amk
Saimaa amk	-	2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011	-
Satakunnan amk	-	2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011	-
Tampereen amk	-	-	-

Kuntoutuksen ylempi koulutusohjelma	<i>Koulutusohjelman profiili, nimi tms.</i>	<i>Ko. koulutusohjelma käynnistynyt vuosina</i>	<i>Ko. koulutusohjelma toteutuu mainittujen ammattikorkeakoulujen yhteistyönä</i>
Arcada amk	Rehabilitering	2010	
Lahden amk	-	2010, 2011	-
Metropolia amk	Kuntoutus	2008, 2009, 2010, 2011	-
Oulun seudun amk	-	2008, 2010, 2011	-
Satakunnan amk	-	2008, 2009, 2011	-
Turun amk	-	2008, 2009, 2011	Satakunnan amk

Hyvinvointiteknologian ylempi koulutusohjelma	<i>Koulutusohjelman profiili, nimi tms.</i>	<i>Ko. koulutusohjelma käynnistynyt vuosina</i>	<i>Ko. koulutusohjelma toteutuu mainittujen ammattikorkeakoulujen yhteistyönä</i>
Hämeen amk	-	2005, 2006	-
Satakunnan amk	-	2002, 2004, 2005, 2009, 2010, 2011	-
Savonia amk	-	2005, 2008, 2011	-
Tampereen amk	-	-	-